

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XLV. De cornibus

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

si ossium nomine dentes quoque continerentur. Sanè vt in 3. libro positum est, ossa partes corporis animatae sunt, dentes non sunt: ossa in prima foetus conformatione simul formantur omnia, dentes post adueniunt: & illa quidem ex communi formandi foetus materia, hi ex excrementosa prorsus & reiectanea: ossa certum ac statum habent accretionis terminum, dentes vt continuo vsu mutuoque attritu consumuntur, ita crescunt semper: illa contenta medulla nutriuntur, hi ex terreo halitu constant: ossa per omnem vitam cum ceteris partibus conferuantur corporisque integritatem timentur, dentes decidui sunt & pro illis renascuntur alij.

Dentium generatio triplex.

Dentes ossibus natura similes.

Dentium partitio & vsus.

Situs.

Radix.

Ortus & casus.

Sapientia dentes.

Numerus.

Et Hippocrates in libro de principijs triplicem illorum generationem fecit: primam in vtero, etsi nondum ex gingiuis emerferint: alteram post ortum lactenti puero, dum è gingiuis prodeunt: tertiam procedente etate, dum puer solido iam vitur cibo. Illis enim cadentibus renascuntur alij.

Alterum tamen fateor, per similem eos ossibus naturam habere. Sicillimi namque sunt & frigidissimi, durissimi, laeues, & candidi; & quidem magis, quam ossa omnia. Etenim quod ad soliditatem & duritatem attinet, maiorem omnino, quam ossibus, inesse illis oportuit. Quoniam ossa suffulciunt solum carnem & molliores partes: at primarius dentium vsus in diuidendis ac terendis cibis, qui duriores persapè sunt, apparet. Quam ob causam tripartitò diuiduntur: quidam acuti prorsus sunt ad frangendum; qui canini dicuntur: alij acuti & lati ad scindendum, incisoresque appellantur: alij demùm penè quadrati & molares ad terendum & molendum. Singuli locum suo muneri quam conuenientissimum occuparunt. Anteriores enim & primores sunt incisores, in vtraque maxilla ferè quaterni: his vtrinque adstant canini duo: reliqui sunt molares. Omnes insiguntur maxillis radice sua, quæ incisorijs & caninis vnica est, molaribus duplex, triplex, & quadruplex: sed plures in superiori maxilla, quam in inferiori radices habent: tum quòd illa rarior sit ac mollior: tum quòd in ea penduli insistant dentes: inferior densior est & durior, atque in ea dentes vel proprio pondere sustentantur. Incisores prius, quam molares, nascuntur, quòd & minores sint illi, & secandi vsus prior, quam molendi. Prius etiam decidunt; tum quia prius nati; tum quia acuti cum sint, hebetantur citius, acutioresque alios & ad vsu idoneos par est succedere: tum verò maximè quòd vnica illi radice atque in tenui maxilla, molares radice multiplici in maxilla lata nituntur. Diutius quoque molares oriuntur: & in 3. libro de animalium ortu cap. 8. habet Philosophus, vigesimo anno & nonnullis etiam senescentibus prodeunt illi, qui vltimi omnium sunt: quos propterea in libro de principijs Hippocrates *εωπριεσες*, id est, sapientiae dentes appellauit, quòd in quarto septenario erumpant, quo incipimus sapere. Auicenna dentes sensus & intellectus nominauit.

Triginta vel triginta duo in plerisque hominibus dentes numerantur: in quibusdam plures vel pauciores. Nec defuerunt, qui duplicem eorum haberent ordinem: vt Timarchus Nestoris Cyprij filius, Dircelinæque Mithridatis filia: immò & triplicem Phæbus Columbi periti Anatomici

A filius. Sed rarissima sunt hæc & præter naturam consuetum. Extat autem illud Hippocratis in 2. epidem. sect. 6. Qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent. Et omnino paucitas & raritas dentium damnatur. Et mares propterea longiorum, quam feminas, degere vitam scripsit Aristoteles in problem. primo sect. 34. Cuius rei multiplex ratio esse potest. Philosopho illa probata est in problem. 47. sect. 10. quòd qui raros & paucos habent dentes, ijs crassius est capitis os: cumque cerebrum minùs perspiret, citius putrescit. Nam & ideò vir magis, quam femina, viuax est, quòd plures in capite suturas habet, liberiùsque perspirat cerebrum. Sed & alia adferri possunt. Prima, quòd multitudo dentium ex caloris & solidæ substantiæ copia prouenit; à qua prorogatur vita. Altera, quòd qui plures & coniunctos magis obtinent dentes, ij meliùs cibum mandunt accuratiusque conficiunt, vnde melior coctio diuturniorque vitæ conseruatio sequitur.

Hic igitur primarius est ac præcipuus dentium vsus. Alij sunt minùs præcipui. Nam & articulandæ voci famulantur: & ad oris ornatum faciunt: turpe siquidem edentulum esse. Et animalibus quibusdam armorum instar sunt. Nec defuerunt, qui homini ad garulitatem compescendam datos fuisse moneant.

C Finem toti huic imponam tractationi, si duo paucis exposuero. Alterum, cur dentem totum natura renouet, partem illius fractam non possit reponere. Alterum, cur dentes in senectute decidant. Prioris ea fuerit causa, quòd dentis truncus, qui in maxilla remanet, renouationem prohibet: eo extracto libera est natura, vt ex noua accedente materia, si robustus adhuc fuerit calor & virtus integra, dentem alium reponat. Posterioris autem, vel eadem est, quæ pilorum casus: nempe humoris & caloris inopia: vel ea etiam, quòd dentium incipit cessare vsus, aut ad occasum iam præcipitata natura, aut copiosioris cibi non amplius indiga.

DE CORNIBVS.

CAPVT XLV.

Am verò cum dentibus cornuum quoque consideratio coniuncta est. Hæc namque animalibus ijs insunt, in quibus maxilla superior dentibus caret:

quòd ea materia, quæ dentium esse debuerat, abeat tota in cornua, superflua, inquam, & excrementosa materia. Ea sunt quadrupedia animalia: non omnia, sed viuipara & grandiora. In alijs quibusdam per similitudinem nominantur, vt est in 3. de partibus libro cap. 2. Illis verò sunt velut arma, siue ad inferendam vim, siue ad repellendam. Duplex ferè est cornu, ita geminis delectatur natura, æquumque est, vt dexteræ & sinistræ maxillæ dentes dextro & sinistro compensentur cornu. In quibusdam tamen vnicum est in medio capite positum, vt vtraque pars illo participet. Quæ duplex habent, vngulam quoque diuidunt: quæ vnicum, non item. Quoniam

Cornu & ungula.

Quoniam cum similis vtriusque natura sit, equum est & vngulam similiter findi & cornu. At non ita semper est, sed vnicum interdum cornu cum vngula diuisa cernitur.

Cornua curuo capite.

In capite gestantur cornua animalibus cornutis omnibus: tum quod in ea parte materia illorum plurima suppeditatur: tum quod ea maximè pars incommodis & damnis omnibus exposita præsidij hinc fuit munienda. Et in alijs quidem partibus officia multa impedirent, in capite omnino nullum: immò in hac parte commodissime illis animalia vtuntur. Sed pars ea cornuam, quæ infligitur capiti, latior est ferè, vt firmius stet, & caua, vt minus sit in capite pondus. Desinit autem in fortissimum & acutum mucronem, qui sine sui detrimento ferre possit. Solis ceruis solida prostris sunt: at & in illis solis decidua, fortasse propter nimium pondus ita natura prouidit. Ceruæ tamen cornua non habent, quia ne maribus quidem sunt necessaria: sed tamen in illis offenduntur, quàm imbecilliores fæmine.

Cuti infixa cornua.

Cuti potius, quàm capitis ossi, adherent. Quare & cutis colore imitantur, & simul cum cute detrahuntur, & vt in 3. lib. de Historia Philolophus prodidit, in Phrygia & alijs in locis visuntur Boues, qui cornua perinde, vt auriculas, moueant. Ex materia namque ascendente cutique circa os adherescente formantur.

Cornua mobilia.

Cornua mobilia.

DE SCAPVLA & Brachio.

CAPVT XLVI.

Animalis & arboris similitudo.

Vod in arboribus truncus est, hoc in animalis corpore id totum, quod ventre & thorace continetur à collo ad podicem. Quod radix radiu suè exortus, hoc caput. Quod denique rami, hoc manus & pedes, quæ communi artuum nomine nominamus, brachiaque & crura comprehendimus, quod illa propter manus, hæc propter pedes adiuncta sunt. Vt enim arborum trunco adnascuntur rami, sic reliquo corpori artus. Hominis manus & brachia anterioribus quadrupedum pedibus cruribusque respondent: vt vel homo sit erectus cælumque spectans quadrupes, vel quadrupes in terram spectans & incuruatus homo.

Artuum dispositio.

Horum omnium compositio ex ossibus est, musculis, & externa cute: Has verò, vt & cæteras corporis partes, percurrunt arterie, venæ, ac nerui. De his satis antea dictum. De ossibus & musculis dicendum. Musculi mouendo necessarij fuerunt, ossa robur & stabilitatem præstant: nec sine illis extendi potuisset membrum, nec firmiter apprehenderet aut cõtineret quidquam, & omnino tremulum semper penderet.

Manus totius partitio.

Ab extrema portò scapula ad summos vsque digitos manus extenditur: cuius quatuor sunt primarię partes; scapula, brachium, cubitus, & extrema manus. Scapula insidet dorso, velut basis & fundamentum brachij. Brachium à scapula humeròque ad cubiti vsque coniunctionem protenditur. Cubitus seu vlna lacertusue à brachio ad extremam manum oculis ipsis notam.

Scapula

Scapula humeruse, Græcis ἀκρωτηριον, vnico cõ-

stat osselato & tenui, trianguliferè figura; cuius apici excavato inseritur cubitus. Pars eius, quæ modicè curuata incumbit dorso, plana tota est & posita: altera verò exterior in duas quasi cauitates media spina diuiditur. Itaque tum costas tectur, tum brachij & musculorum plurimum insertionem spina & extremitatibus cæteris excipit. Inferuntur enim illi; tum ij, qui ipsam mouent; tum aliqui ex ijs, qui brachium agitant. Anteriorum namque triangularis musculus trahit à superioribus quinque costis ortus, antequàm in cartilagine designant. Surfum, tum trapezius ille, qui ex occipitio ita per totum descendit dorsum, vt vtrinque coniunctus Monachi cucullam referens cucullaris quoque dicatur. Tum alius à prima & sequetibus cervicis vertebris pronatus. Deorsum item & retrosum trapezij, pars inferior. Vt enim supernè descenditibus hbris trahit surfum; ita & deorsum infernè ascendetibus: & retrosum illis, quæ ex recto immittuntur loco. Sed & is, qui à figura nominatur rhaboides, partim à cervicis, partim à thoracis vertebris ductus, retrosum, ad superiora tamen, trahit. Omnes enim hi musculi ex dictis producti locis inferuntur in scapulam, eamque ad suum quisque principium trahit.

Scapulam mouentes musculi.

Brachium vnico item, sed rotundo, magno, & robusto constat osse; quod cartilagine multa scapulae inseritur cauitati, vt firmior insertio sit; cum in omnem partem & vehementer moueri brachium oporteat. Ad pectus namque adducit pectoralis musculus ex media pectoris longitudine natus supraque mediam ferè brachij partem infixus. Abducunt retrò simul tres ex scapulae basi vnus per superiorem ipsius externam cauitatem, alter per inferiorem, tertius perimam & internam partem ad paulò elatiorem, quàm superior, brachij partem progredientes. Surfum cleuaris, qui valde carnosus ex clauicula longitudine per scapulam ad eundem ferè pergit locum. Deorsum recta duo detrahunt: latissimus vnus ab ossis sacri & lumborum spinis; & alter ferè rotundus ab inferiori scapulae basi sub brachij caput inserti. Denique in orbem circumagitur brachium non peculiari alio musculo, sed his omnibus successiuè agentibus.

Brachij os.

Brachium mouentes musculi.

DE CUBITO ET RADIO.

CAPVT XLVII.

Am cubitus à brachio ad manum extensus duobus constat ossibus, quorum vnus altero longius paulò est. Id, quod est longius, exteriùs est, & cubitus vlnaue vocatur. Huic breuius alterum in cumbit interius, radiusque appellatur. Hoc nimirum interius os breuius esse oportuit, vt exteriùs illo in brachij sinu articulo flexi cubitus ad anteriora posset: eandemq. ob causam excavatur idem cubitus grandiq. factò sinu semicirculo profundiori brachium vicissim excipit; vt & fortis cartilagineum ac vinculorum interuentu articulatio sit, & commoda cubiti flexio. Hic enim ipse radius brachio articulatur rotundo sinu, qui brachij caput excipit: articulatur etià cubito, tum supernè, tum infernè. In medio longitudo tota protuberat atque dehiscit à cubito: tum vt musculis, qui circa cubitum ducendi erant, locum cedat: tum vt in pronum & supinum promptè

Cubiti & Radius ossa.

N iij